

נס חנוכה – זיקה אל העתיד המרומם אל עולם הנס

המהר"ל בינר מצוה' שואל על דברי הגמרא: "דתנו רבנן, בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס, והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים, בהלל והודאה:" - "ואם תאמר, וכי בשביל שנעשה להם נס בהדלקה, שלא תהיה בטילה ההדלקה, היו קובעין חנוכה. כי מה שחייב להודות ולהלל, זהו כאשר נעשה לו נס ובשביל הצלתו, ולא בשביל שנעשה לו נס לעשות המצוה, כי אין המצוה הנאה אל האדם." פשוט למהר"ל שחובת ההודאה על הנס היא מצד מה שאדם מודה על חייו על הצלתו הגופנית או תשועה לאומים ואפילו תשועה רוחנית כמקבלת תורה. אך התאפשרות הנס שוה 'צורך א-לוקי' או צווי א-לוקי שעתה נקיים מצווה זו, ואין מקום להודות על כך ולקבוע יו"ט. ובאמת בתפילת 'על הניסים' אנו מזכירים את נס המלחמה ולא את נס פך השמן. [עוד ניתן להוסיף שהרי נר מערבי היה בו נס כל הזמן].

המהר"ל עונה "ולפי הדברים אשר בארנו למעלה, כי כוונת היונים לבטל התורה והקדושה של ישראל, כי המצוה לנו היא המעלה שכלית האלקית, ובודאי בטול התורה הוא בטול ישראל. ומצוה זאת גם כן היא בבית המקדש, אשר כל כוונת היונים היה לבטל התורה השכלית והקדושה מישראל, ועיקר הקדושה הוא בית המקדש. ולפיכך קבעו הדלקת הנרות, זכר לנס שנעשה להם במצות ההדלקה: "

"ועוד יש לומר, שעיקר מה שקבעו ימי חנוכה בשביל שהיו מנצחים את היונים, רק שלא היה נראה שהיה כאן נצחון הזה על ידי נס שעשה זה השם יתברך ולא היה זה מכחם וגבורתם. ולפיכך נעשה הנס על ידי נרות המנורה, שידעו שהכל היה בנס מן השם יתברך, וכך המלחמה שהיו מנצחין ישראל היה מן השם יתברך. ודוקא נס זה נעשה, כי עיקר רשעת היונים שטמאו את ההיכל, וכמו שאמרו בכל מקום (עבודה זרה נב, ב) אבני המזבח ששקצו אנשי יון, וכן בכמה מקומות. והשם יתברך ראה רשעתם שטמאו היכל שלו, וגם כן גזרו שמד לבטל התורה ומצותיה, ונתן כח ביד חשמונאי שהם כהנים עובדי השם בהיכלו, ואלו נצחם דוקא ולא אחרים, כאשר נצחם טהרו את המקדש. וכאשר לא היה להם שמן, נעשה להם נס שיוכלו לטהר ולחנך הבית. ולכך נקרא חנוכה, שהיו מחנכין את בית המקדש אחר שטמאו אותו בני יון. ולפיכך, הנס הזה שנעשה בשמן הוא הנצחון שנצחו ישראל היונים, כי הניצוח היה בשביל שטמאו את ההיכל והשם יתברך רצה בעבודת ישראל ולכך נעשה הנס בנרות כי היונים היו מטמאים את ההיכל שכך כח יון מיוחד להתגבר על ההיכל יותר מכל האומות, וסימן לדבר היכל עולה למספרו ס"ה ויון מספרו ס"ו להורות כי יש למלכות יון כח גובר על ההיכל ובזה מטמאים את בשביל שטמאו את ההיכל והשם יתברך רצה בעבודת ישראל: " ומבאר שם בארכיות שיש ליוונים כח להתגבר על ההיכל הגלוי.

ליוון שהיא יסוד כל התרבות המערבית מאז שבטלה האלילות וגבר השכל האנושי, יש לה עוצמות של יצירה ובניין והיא כביכול יכולה להתחרות בתכנים שיש ב'היכל' בחכמה בדרכי פרנסה

ובהצלחה בחיים, התמודדות איתם מחייבת קישור אל הכהונה הגדולה אל הפך הקטן בחותמו של כה"ג אל יסוד הקדושה והטהרה שהוא מעבר לרציונל הגלוי.

ישנן שתי דרכים להתמודדות עם קשיים עם משברים ועם חולשות: הדרך המקובלת היא התמודדות נקודתית מול כל בעיה ובעיה בנפרד, זה מצריך גבורה גדולה ועבודה מתמדת, ואף פעם א"א להימלט מעבודה זו. אך לפעמים חייבים להתמודד אחרת פעמים שהקשיים והמשברים מורים על צורך במדרגה חדשה במבט מקיף וכולל יותר ומתוכו יסוד הבעיה נעלם. הדבר קיים גם בלימוד כפי שמבאר הרב זצ"ל באגרת ע"ט ופ"ט שכשיש שאלה או סתירה לפעמים צריך להתרומם למבט חדש שבו השאלה נעלמת מאליה. דוגמא נוספת יש באורות התשובה פרק ג' שישנה תשובה ממוקדת כנגד חטא מסוים, ויש מצב שבו הכל תקוע לבו אטום וחתום אין אלוה בקרבו וכו' שזה מזקיק תשובה שכלית רוממה שאדם שבעצם שיך למדרגה אחרת אליה הוא צריך להחשף. כמו כן כל יסוד סוגיית הדור בדברי מרן הרב זצ"ל זהו עניינה שהדור צריך עומק אחר וכשאין לו את זה הוא כ'שרים ההולכים על הארץ', הוא פשוט לא במקומו. כפי שרמזתי אין פתרון זה בא במקום הצורך בעבודה על הפרטים אך היסוד הוא אחר הוא יעיל ומרומם. כמובן שכאן יש צורך בגבורה אחרת לשנות את המבט לראות את הכל באופן אחר יש צורך בלימוד בהעמקה ויש צורך בשינוי תפיסה וזה תהליך ארוך ולא פשוט אך זהו הפתרון האמיתי.

חז"ל הורו לנו בחנוכה שההתמודדות האמיתית עם יוון היא מבט אל השורש אל הקודש פנימה אל בית המקדש שהוא 'אורו של עולם' שהוא לפני העולם 'מרום מראשון' ושמהקודש פנימה ממה שמעל השכל משם אנו שואבים את החכמה ואת הכוח להתמודד עם כל משברי הגלות ועם התוכן של התרבות העולמית הסובבת אותנו.

בחזרת ישראל לארצו בנינו כאומה בארץ הוא נצרך כאומה להתמודד עם התרבות העולמית, עם התפיסה הפוליטית, התרבותית, הכלכלית והחברתית השולטת בעולם. וכשהיא פועלת בארץ כביכול זו השפה המדוברת זו דרך הפעולה. ועל כן חוזרת ביתר תוקף שאלת ההתמודדות עם היווניות. על כן ביתר שאת אנו זקוקים לחנוכה, לזכור את הקודש הפנימי לזכור שמגמת אומתנו היא בניין בית המקדש היא שינוי רדיקלי בעולם שהתכנית הא-לוקית היא זו שתתגלה באומתנו ומתוך כך בעולם כולו. ביסוד הגאולה הוצבה המגמה, מבשר ציון הראשון הרצ"ה קלישר עסק בסוגיית בית המקדש, רבותיו החת"ס והרע"א דנו בשאלת הקרבנות בזה"ז, ואף שפסיקת ההלכה בפועל נדחתה שיטתו, אך כהצבת מגמה ודחיפת המהלך משם זה מתחיל. אחריו החפץ חיים שעם הקמת המושבות הראשונות תבע את העיסוק בהלכות המקדש, כתב את ספרו הגדול 'ליקוטי הלכות' וספר 'תורה אור' על חשיבות לימוד קדשים. הח"ח שלח מכתבים לכל רבני הערים להקים חבורות של לימוד הלכות לכהנים. כידוע הרב זצ"ל נענה לקריאה זו אלא שהח"ח עצמו הכריע שעבודת הרבנות שלו קודמת.

הפך הקטן שהוא מוחבא וחתום בחותם כהן גדול, המנורה שהיא מאירה בתוך בית המקדש, ולרוב הראשונים דלקה רק בלילה כשדלתות האולם סגורות ואין רואה אותה כלל, הם המשנים את כל המהות של התרבות ושל העשייה המרובה של ההתמודדות הנצרכת והחשובה בפועל.

חייבת להיות פינה בחיינו שבה עסוקים במגמה העליונה בחכמה הזו, עיסוק לשם שמים עיסוק שאין בו שאלה של תועלתנות השפעתית חיצונית אלא עצם העניין. כמותית עיסוק זה אינו גדול, רוב המשאבים האנושיים הנפשיים הכלכליים והפוליטיים – חברתיים, כמו גם ההשפעה הרוחנית-חינוכית נעשים בעמל יום יומי המבורך, אך איכותית הוא עומד ביסוד ובראש קריאת הכיוון והמגמה.

ישנו חשש מוצדק מעיסוק בבית המקדש ובמשיח שעלול להביא להזיות ואיבוד פרופורציות בקפיצה לדברים שאינם שייכים עדיין לעולמנו. מאידך לא יתכן שלא נהיה מחוברים וקשורים לצפיית הישועה, שנותנת ערך ומשמעות לכל פעולותינו בהווה. הפתרון הוא שהעוסקים בלימוד הקדשים יהיו ת"ח מבוגרים בנפשם שעסקו בעמלה של תורה במשך שנים רבות, מלאו כריסם ב'בשר' - בלימוד גמרא ופוסקים, וביי"ן – לימודי האמונה באופן מובנה וישר, וע"י כך עיסוקם בענווה גדולה בלימוד תורת הקדשים יהיה מתוך יחס פנימי עמוק מתוך ציפייה גדולה אך ללא חשש 'לקפוץ' להכרעות ולעשייה ממשית במקום שהיא לא שייכת. [נכמאמרו של הרמב"ן במלחמות אחרי שהתווכח באריכות עם בעל המאור: 'וא-ל מלך יושב על כסא רחמים יזכנו לראות בבנין בית עולמים ואז תדע דברי מי קיימים']

אנו תפילה שנזכה להגשים את חלומותינו, ואת חלומה הארוך של האומה שמתפללת כ"כ הרבה שנים: "והשב את העבודה לדביר ביתך ... ותחזינה עיננו בשובך לציון ברחמים" וביטחון מלא מברכת "המחזיר שכינתו לציון" כקביעה בהווה.

ערך מוסף יש למקום הלימוד אל נוכח הר בית ה', ואנו סבורים כי פריחתה של שכונה חדשה בירושלים מותנית בפריחת התורה בקרבה, בהשפעה סגולית פנימית ובביטויים מעשיים ברבדים שונים.

אני מודה לכל התומכים והעוזרים, בממון, בעצה, ובעידוד, כולכם שותפים ממש בחזון ובבניין של בית המדרש, ואו תפילה כי נהיה ראויים לשפע הרב שאתם משפיעים עלינו בעזרתכם.